

Universitatea Lucian Blaga din Sibiu

Facultatea de Științe socio-umane

LOCUINȚE ARISTOCRATICE ÎN DACIA.

SEC I Î. CHR. - I D. CHR.

REZUMAT

Gheorghe Vasile NATEA

Coordonator: prof.univ.dr. Sabin Adrian LUCA

August 2014

CUPRINS

Argument	p. 4
Capitolul I. Istoricul cercetărilor privind locuințele aristocratice din Dacia, sec. I î. Chr. -	
I d. Chr.	p. 6
A. Antichitatea.....	p. 6
B. Începuturile (1803 - 1804).....	p. 7
C. Perioada romantică (1806 – 1921).....	p. 10
D. Perioada pozitivistă (1921 – 1950).....	p. 11
E. Perioada 1950 – 2000.....	p. 12
F. Perioada 2000 – prezent.....	p. 18
Capitolul II. Regatul Dac	p. 20
Capitolul III. Aristocrația dacică	p. 26
A. Considerații generale.....	p. 26
B. Aristocrația dacică reflectată în izvoarele scrise antice.....	p. 28
C. Moduri de manifestare ale aristocrației dacice, reflectate în descoperirile arheologice.....	p. 30
Capitolul IV. Locuințe aristocratice în lumea dacică	p. 38
A. Repertoriul turnurilor locuință.....	p. 38
Repertoriul locuințelor cu absidă, circulare și patrulate.....	p. 70
Capitolul V. Centre de putere în Dacia	p. 91
A. Centre de putere din Muntenia.....	p. 94
A. 1. Centrul de la Popești.....	p. 94
B. Centre de putere din Oltenia.....	p. 100
B. 1. Centrul de la Ocnița.....	p. 100
C. Centre de putere din Moldova.....	p. 109
C. 1. Centrul de la Brad.....	p. 109
D. Centre de putere din Banat.....	p. 114
D. 1. Centrul de la Divici.....	p. 114
E. Centre de putere din sudul Transilvaniei.....	p. 120
E. 1. Centrul de la Miercurea Sibiului IV.....	p. 120

E. 2. Centrul de la Tilișca.....	p. 181
E. 3. Centrul de la Căpâlna.....	p. 212
E. 4. Centrul de la Cugir.....	p. 219
E. 5. Centrul de la Piatra Craivii.....	p. 223
E. 6. Centrul de la Bănița.....	p. 228
F. Centre de putere din estul Transilvaniei.....	p. 229
F. 1. Centrul de putere de la Racoșul de Jos.....	p. 230
F. 2. Centrul de la Covasna.....	p. 236
F. 3. Centrele de la Jigodin.....	p. 238
G. Centrele de putere din nord-vestul Transilvaniei.....	p. 241
G. 1. Centrul de la Șimleul Silvaniei-Observator.....	p. 241
G. 2. Centrul de la Șimleul Silvaniei-Cetate.....	p. 242
H. Centre de putere în sud - vestul Transilvaniei.....	p. 245
H. 1. Centrul de putere de la Hunedoara.....	p. 245
I. Centrul de putere din zona Munților Orăștiei.....	p. 255
VI. Concluzii	p. 279
VII. Abrevieri bibliografice	p. 285
VIII. Bibliografie	p. 287
IX. Lista ilustrațiilor.....	p. 311

Cuvinte cheie: La Tène, daci, locuințe aristocratice, aristocrație, centre de putere.

Capitolul I. Istoricul cercetărilor privind locuințele aristocratice din Dacia,

sec. I î. Chr. - I d. Chr.

Până în acest moment, subiectul nu a fost abordat direct de nici un cercetător, însă o serie de lucrări au atins și problematica locuințelor aristocratice în Dacia. Cele mai numeroase contribuții s-au limitat la a descrie astfel de clădiri, din perspectivă arheologică.

Privind în ansamblu scrisul istoric cu privire la tema lucrării noastre, putem identifica mai multe etape:

A. Antichitatea

B. Începuturile (1803 - 1804)

C. Perioada romantică (1806 - 1921)

D. Perioada pozitivistă (1921 - 1950)

E. Perioada 1950 - 2000

F. Perioada nouă (2000 - prezent)

A. Antichitatea

Unul dintre cele mai importante izvoare antice cu privire la arhitectura dacică dintre secolele I î. Chr. - I d. Chr., este Columna Traiană. În ceea ce privește veridicitatea reprezentărilor, au existat și mai există controverse. Unii cercetători au considerat scenele de pe Columnă ca fiind o reprezentare fidelă a realității din Dacia acelor vremuri (Cichorius, Reinach, Davies, Antonescu, Christescu), în timp ce alții (Lehmann-Hartleben, Strong) o consideră o operă artistică, care nu prezintă realitatea acelor vremuri (Antonescu 1984, p. 190-191).

B. Începuturile (1803 - 1804)

Primele cercetări arheologice importante legate de civilizația dacică au avut loc în Munții Orăștiei între anii 1803-1804 și au fost efectuate de către autoritățile austriace cu scopul de a-i împiedica pe iobagii din zonă să mai caute comori.

C. Perioada romantică (1806 – 1921)

După cele întâmplate între anii 1803-1806, abia din anul 1838 se poate vorbi că s-a redeschis interesul pentru ruinele din Munții Orăștiei, odată cu vizita lui Johann Michael Ackner, pasionat cercetător de topografie arheologică. În urma acestei vizite, Ackner declara că ruinele de la Grădiștea Muncelului nu sunt de origine romană; el și-a dat seama că tehnica de construcție a zidurilor era asemănătoare cu tehnica de construcție grecească, ceea ce făcea posibilă o datare mai precisă.

D. Perioada pozitivistă (1921 – 1950)

În această perioadă cercetările din Munții Orăștiei au fost conduse de oameni de știință specializați în istorie antică, de la secția de arheologie a Institutului de Antichități clasice al Universității din Cluj și de la secția pentru Transilvania a Comisiunii Monumentelor Istorice.

În vara anului 1921 D. M. Teodorescu, plecând de la Orăștie în sus, pe valea Apei Orașului, din dreptul satului Costești, împarte aceste așezări în trei grupuri distincte: Grupul Costești, cel mai dinspre nord; Grupul Grădiștea Muncelului, spre sud-est; Grupul Luncani, spre vest. Toate formează un triunghi, care închide partea superioară a văilor.

E. Perioada 1950 - 2000

Această perioadă se caracterizează printr-o creștere a interesului pentru studierea civilizației dacice, cercetările extinzându-se pe o scară largă în toate zonele Daciei preromane.

Cercetările la cetățile dacice din Munții Orăștiei au fost conduse mai întâi de către Constantin Daicoviciu, între anii 1949-1972; apoi între anii 1973-1984 de către Hadrian Daicoviciu, iar din anul 1985 până în anul 2008 de către Ioan Glodariu. Lor li s-au adăugat de-a lungul timpului alți cercetători, ca membri în colectivul de cercetare, numărul acestora variind de la an la an.

F. Perioada 2000 – prezent

În această perioadă au fost efectuate cercetări și s-au publicat locuințe aristocratice din diferite centre:

Merești (jud. Harghita), V. Crișan, F. Costea; la Racoș-Tipia Ormenișului, în punctul *La Tău*, la Copăcel, la Brașov - Pietrele lui Solomon, la Breaza, la Râșnov F. Costea.

Capitolul II. Regatul Dac

În ceea ce privește relațiile dintre geți și daci, părerile sunt împărțite, așa cum reiese și din rândurile de mai sus. De o parte se situează cercetătorii din anii '70-'80 (în frunte cu C. Daicoviciu în *Steaua-Cluj* 18, 1967, 9, p. 97-98), care susțin că geții și dacii sunt același popor, au aceeași cultură materială, spirituală, limbă și istorie, diferit fiind doar modul în care au fost numiți de greci și de romani. În contradicție cu aceștia se situează Alexandru Vulpe care, într-un studiu relativ recent, susține următoarele: „Apare însă destul de limpede că în sec. I a. Chr. în vremea lui Burebista, geții și dacii alcătuiau două grupări diferențiate nu numai teritorial, care își dobândiseră propriul prestigiu istoric”.

În ceea ce privește Regatul Dac, putem observa că a luat ființă în secolul I î. Chr., sub conducerea regelui Burebista, care a unificat toate triburile geto-dacice în jurul anului 70 î. Chr., pe unele pașnic, pe altele prin luptă; mai apoi, prin jurul anului 60 î. Chr., a pornit spre nord și spre sud, iar în anul 55 î. Chr. spre *Pontul Euxin*, reușind să înfăptuiască cel mai mare regat al geto-dacilor, cunoscut sub numele de Regatul Dac.

Odată cu moartea lui, în jurul anului 44 î. Chr., Regatul Dac se destramă în patru, apoi în cinci formațiuni politice, ceea ce demonstrează că timpul de la unificare a fost prea scurt și nu s-a reușit coagularea în întregime a culturii geto-dacice. Acest lucru demonstrează și faptul că triburile aveau totuși o cultură și obiceiuri diferite, fiind ținute unite doar prin forță; odată cu moartea conducătorului, ele au revenit la forma inițială. Probabil că regatul condus de Burebista a fost compus din cele cinci formațiuni în care s-a și destrămat, idee este susținută de Alexandru Vulpe.

Totuși și după moartea lui Burebista Regatul Dac a continuat să supraviețuiască, dar pe o arie destul de redusă - sud-vestul Transilvaniei, cu centrul în Munții Orăștiei. Acest lucru este demonstrat de o serie de noi descoperiri făcute în sud-estul Transilvaniei, în Defileul Oltului, în Munții Perșani, unde s-a descoperit un nou centru de putere dacic, cel puțin asemănător, mai ales din punct de vedere religios, cu cel din Munții Orăștiei, de la Sarmizegetuza Regia.

Tot în această perioadă s-au ridicat și întărit principalele cetăți din zona Munților Orăștiei și s-a dezvoltat o cultură materială superioară celei anterioare. Regatul Dac controla

fierul din Munții Poiana Ruscă și aurul din Munții Apuseni, cunoscând o dezvoltare superioară față de formațiunile extracarpate.

Datorită ascensiunii și bogăției lui, Regatul Dac este amenințat de către Imperiul Roman; de aceea, în jurul anului 90 d. Chr., odată cu venirea pe tron a regelui Decebal, formațiunile politice se reunesc sub conducerea sa, formându-se din nou Regatul Dac „mare”, dar de dimensiuni mult mai reduse față de cel din secolul I î. Chr., cel condus de regele Burebista. Noul regat cuprindea doar Transilvania, Oltenia, Muntenia, Moldova și avea ca centru regiunea Munților Orăștiei. Însă și acesta a avut o existență scurtă, supraviețuind doar până la cucerirea romană din anul 106 d. Chr. După acest eveniment Regatul Dac dispare definitiv de pe harta lumii antice, în locul său apărând Provincia Romană Dacia.

Capitolul III. Aristocrația dacică

Plecând de la izvoarele antice și în urma cercetărilor arheologice, părerile despre structura societății dacice sunt împărțite. Astfel, dacă unii cercetători susțin că societatea dacică este bipartită, alții, în frunte cu I. H. Crișan, susțin că aceasta este tripartită, introducând, pe lângă clasele sociale ale nobililor și oamenilor de rând și clasa cavalerilor (de fapt *capillati*), respectiv o clasă de mijloc situată între acestea; în opinia sa, de aici se alegeau și preoții, din clasa superioară alegându-se numai conducătorii și marii preoți. Această idee este respinsă cu vehemență de către I. Glodariu, care susține existența unei clase a nobililor, din care se alegeau conducătorii și preoții și o clasă a oamenilor de rând.

În ceea ce privește trecerea de la o clasă socială inferioară la o clasă superioară, părerile sunt împărțite. Unii cercetători susțin ideea nobilimii tradiționale, aceea de sânge (adică te-ai născut nobil, mori nobil și te-ai născut sărac, mori sărac). În schimb, alții susțin ideea că trecerea de la o clasă socială inferioară la o clasă superioară se putea face fie prin merite, fie prin devotament față de conducător, fie prin dăruire pe câmpul de luptă.

În urma cercetărilor arheologice s-a demonstrat că la sfârșitul secolului II și începutul secolului I î. Chr. aristocrația tradițională, ceea de sânge, este înlăturată și înlocuită cu aristocrația militară, războinică, ce se naște în sud și ajunge în Transilvania la începutul secolului I î. Chr., odată sau cu puțin înainte de venirea la putere a lui Burebista și de înfăptuirea Regatului Dac.

Despre existența sclavilor în Regatul Dac ne vorbește Hadrian Daicoviciu, care susține ideea că Dacia a fost un „stat sclavagist începător”. În opinia sa sclavagismul nu era

dezvoltat și se întâlnea doar în jurul palatelor nobiliare, sclavii fiind folosiți doar în casă. Existența sclavilor este demonstrată arheologic prin descoperirea unor cătușe în cadrul depozitului de la Piatra Roșie.

Aristocrația se remarcă în cadrul societății dacice prin diferite forme de manifestare; relevante sunt cele care aveau în vedere modul în care se înmormântau (evidențiat prin inventar și monument funerar), modul în care se îmbrăcau (redat prin podoabe și obiecte de artă, descoperite în tezaure) și nu în ultimul rând modul în care trăiau, mod reliefat de locuințele aristocratice în cadrul cărora își petreceau viața împreună cu familiile lor.

Capitolul IV. Locuințe aristocratice în lumea dacică

Lucrarea de față își propune să analizeze locuințele nobililor daci, forme majore de exprimare a prestigiului în cadrul societății.

Studiind arhitectura militară și civilă a dacilor, Ioan Glodariu a distins două tipuri de construcții pe care le numește palate și despre care autorul consideră că erau locuite de elite. Între acestea, turnurile-locuință se regăsesc cu cea mai mare frecvență în descoperiri, în timp ce locuințele rectangulare, cu deambulator absidat, sunt mai rare.

Prin locuință aristocratică înțelegem spațiul în care locuiau conducătorii fortificațiilor împreună cu familiile și alături de apropiații lor, cu ajutorul cărora conduceau respectivele fortificații. Dintre aceștia îi amintim pe preoți și pe cei mai viteji dintre războinici.

Locuințele aristocratice se diferențiază de locuințele comune prin locul unde sunt amplasate în cadrul fortificațiilor, prin modul în care sunt construite, din punct de vedere arhitectural și prin inventarul ce a fost descoperit în interiorul și în apropierea lor.

În cadrul fortificațiilor și a cetăților dacice au fost descoperite locuințe de dimensiuni mari, de obicei unicate din punct de vedere arhitectural față de celelalte locuințe și amplasate în centrul acestora.

B. Repertoriul turnurilor locuință

În alcătuirea acestui capitol am urmărit următoarele subpuncte:

- a) localitate, comună, județ
- b) punct, toponim
- c) scurtă descriere a fortificației
- d) descrierea turnului-locuință

e) caracteristicile turnului-locuință

f) datarea turnului-locuință

g) bibliografie

1.

Ardeu, comuna Balșa, județul Hunedoara, „Cetățeauă”, „Cetățeaua”, „Cetățuie”, „Cetățuia”.

În cel mai înalt punct al platoului, situat în partea sud-vestică a acestuia, au fost identificate urmele unui turn-locuință.

2.

Brașov, municipiu, județul Brașov, „Pietrele lui Solomon”; „Între Chietri”.

Turnul-locuință, aflat pe platoul de lângă stânca A, are formă patrulateră. Din el s-a păstrat doar fundația din blocuri de calcar local, bine fasonate, nelipite cu mortar între ele. Are un singur parament, la colțurile sale fiind așezate blocuri mult mai mari decât în restul asizei. Aceste blocuri de dimensiuni mai mari aveau rolul de a asigura legătura între cele două laturi.

3.

Breaza, comuna Lisa, județul Brașov, „Dealul Cetății”; „Cetățeaua”.

Prezența unui turn-locuință aici este demonstrată de prezența unor blocuri de dimensiuni mari din piatră, ce au tăiate în ele jgheaburi pentru capetele bânelor din lemn ce legau cele două paramente între ele. Aceste blocuri au fost refolosite în fortificația medievală.

4.

Căpâlna, comuna Săsciori, județul Alba, „Dealul Cetate”; „Cetate”.

Turnul-locuință a fost ridicat pe o platformă tăiată în stânca masivului în cea mai mare parte a sa, la o distanță de 4,50 m în spatele palisadei. Jumătatea de nord-vest a platformei se afla direct pe stânca nivelată, iar jumătatea de sud-vest pe un strat de umplutură compus din sfărâmături mari de stâncă, amestecate cu pământ.

5.

Costești, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara, Dealul „Blidarul”.

În urma cercetărilor a fost descoperit un turn-locuință situat în Cetatea I, în punctul cel mai înalt al platoului, în partea de sud a acestuia.

6.

Costești, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara, „Cetățuia”, „Cetățuie” sau „Cetate”.

În cadrul cetății dacice situată pe dealul *Cetățuie* s-au descoperit două turnuri-locuință. Unul este amplasat în partea de nord a platoului superior, notat turnul-locuință nr. 1, iar cel de-al doilea se află în partea de sud al platoului - turnul-locuință nr. 2 (

7.

Divici, comuna Pojejena, județul Caraș-Severin, „Grad”

În cadrul acestei fortificații au fost descoperite două turnuri-locuință, date în faze diferite. Turnul-locuință 1 este datat la mijlocul și în a doua jumătate a secolului I d. Chr., iar turnul-locuință 2 între a doua jumătate a secolului I î. Chr. și începutul secolului I d. Chr.

8.

Tilișca comună, județul Sibiu, Dealul „Cățanaș”.

Pe platoul cetății au fost construite două turnuri-locuință, unul la extremitatea estică și celălalt lângă poarta din val.

9.

Râșnov, oraș, județul Brașov, „Dealul Cetății”, „Cetate”.

Un turn-locuință se pare ca ar fi existat pe locul unde acum se află cetatea medievală, dar a fost distrus odată cu construcția acesteia. În zidurile cetății medievale au fost descoperite blocuri fasonate de calcar și blocuri fasonate din gresie cenușie, aflate în construcția porții de intrare din timpul fortificației medievale.

B. Repertoriul locuințelor cu absidă, circulare și patrulare

În alcătuirea acestui subcapitol am urmărit următoarele puncte:

- a) localitate, comună, județ
- b) punct, toponim
- c) scurtă descriere a fortificației
- d) descrierea locuinței
- e) caracteristicile locuinței
- f) datarea locuinței
- g) bibliografie

10.

Bănița, comună, județul Hunedoara, Dealul „Piatra Cetății, „Dealul Bolii”.

În centrul incintei de pe terasa a II-a s-a descoperit o locuință de formă dreptunghiulară cu temelie din blocuri de piatră fasonată, peste care sunt așezate orizontal bârne de lemn de care au fost prinși stâlpi din același material, din loc în loc, legați între ei cu grinzi sau cu scânduri groase. Pereții erau lipiți cu un strat gros de lut, vatra era amenajată din pământ bătut de culoare roșie-gălbuie, iar acoperișul era construit probabil din șindrilă. Datorită poziției centrale, dominante, dimensiunilor și atenției acordate construcției, se presupune că ar fi aparținut conducătorului cetății.

11.

Brad, comuna Negri, județul Bacău, „La Stâncă.

Pe acropolă a fost descoperită o locuință de mari dimensiuni, cu nouă camere, ce se întindeau pe o suprafață de circa 140 m². Structura respectivă, având în total o suprafață de 430 m², ar fi putut avea 24 de camere.

12.

Grădiștea Muncelului, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara, „Fețele Albe”, „Fața Albă”, „Terasa Șesul cu Brânză”.

În urma cercetărilor s-a descoperit pe terasa I o locuință ce este de formă circulară, cu diametrul de 15 m. În această așezare civilă au mai fost descoperite două locuințe de același tip cu precedenta. Una a fost cercetată pe terasa a XII-a, cealaltă aflată pe terasa a X-a.

„Sarmizegetusa (Zermizegetusa) Regia”, „Grădiștea Muncelului”, „Dealul Grădiștii”, „Dealul Grădiștei” sau „Lunca Grădiștii”.

În centrul terasei II de pe *Platoul cu șase terase*, s-a descoperit o locuință rotundă de dimensiuni mari, cu diametru de 12,5 m. Fiind construită din bârne nu a putut primi forma unui cilindru ci a unui poligon cu 20 de laturi, fiecare latură având lungimea de 2 m.

Pe terasa a V-a a platoului amintit s-a descoperit o locuință amplasată în centrul acesteia, de formă rotundă, cu diametrul de 6 m.

În punctul numit „Terasa cu oale pictate”, denumire ce vine de la numărul mare de fragmente ceramice pictate descoperite pe această terasă, au fost descoperite șase construcții (A, B, C, D, E, F), dintre care trei par a fi locuințe ce au aparținut clasei înstărite a societății dacice. Acestea sunt construcțiile numerotate cu D, E și F.

13.

Luncani, comuna Boșorod, județul Hunedoara, „Dealul Piatra Roșie”.

Pe platoul superior se află o locuință situată între zidurile de incintă. Este vorba despre o locuință patrulateră compusă din două încăperi, numerotate de către autorul descoperirilor cu literele **a**, respectiv **b**, înconjurată din trei părți de un deambulatoriu, numerotat cu litera **c**, la care latura nordică este ușor absidată iar cea estică frântă la mijloc, împreună formând un unghi sau o curbă spre interior.

O altă locuință descoperită în cadrul cetății de la Piatra Roșie și care ar fi putut aparține unui fruntaș al acesteia, este locuința descoperită în incinta mare pe terasa I.

14.

Merești, comună, județul Harghita, „Dâmbul Pipașilor”.

Pe platoul superior, de dimensiuni reduse, este menționată o construcție, locuință sau turn de veghe, a cărui contur nu a putut fi sesizat în întregime; dimensiunile ei sunt de aproximativ 3 X 5 m.

15.

Miercurea Sibiului, oraș, județ Sibiu, Miercurea Sibiului IV; Mălăiești

Pe acropola așezării se află o locuință de suprafață de dimensiuni mari, cu cinci încăperi, având formă dreptunghiulară, despre care suntem de părere că a aparținut conducătorului acestei așezări fortificate.

16.

Ocnița, oraș Ocnele Mari, județul Vâlcea, „Cosota”.

Pe acropola Cetății I de la Ocnița a fost descoperită, în nivelul III, o clădire de formă patrulateră cu patru camere, este o locuință-palat, asemănătoare cu locuința de pe platoul cetății de la Piatra Roșie.

17.

Piatra Neamț, județul Neamț, „Dealul Bâta Doamnei”.

Pe platoul cetății a fost descoperită o locuință de dimensiuni mari, ce pare să fi aparținut conducătorului cetății, ținând cont de amplasarea ei și de dimensiuni. Locuința pare să fi avut mai multe încăperi, dacă avem în vedere anumite șiruri de pietre, ce țin de o anumite direcție.

18.

Popești, comuna Novaci, județul Giurgiu, „Nucet”

În așezarea fortificată de la Popești a fost descoperit un adevărat „palat” aristocratic, amplasat în partea de sud-est al acropolei.

19.

Racoșul de Jos, comuna Racoș, județul Brașov, „Tipia Ormenișului”.

În cadrul cetății s-a descoperit o locuință amplasată în capătul sud-estic, ce ocupa aproape toată lățimea ei. Planul și compartimentarea sunt asemănătoare cu locuința de pe platoul cetății de la Luncani - Piatra Roșie.

Pe Tipia Ormenișului au mai fost descoperite două locuințe, situate pe terasa I, despre care autori cercetărilor susțin că au aparținut unor personaje importante, cu o stare socială ridicată. În afirmația lor, cercetătorii se bazează pe dimensiunile construcțiilor și pe inventarul descoperit în interior.

Capitolul V. Centre de putere în Dacia

Încă din secolul VI î. Chr., în estul Carpaților au fost ridicate o serie de fortificații ca așezări permanente; acestea își ating apogeul dezvoltării în Dacia extracarpatică în secolul IV î. Chr, dar evoluția lor continuă și în secolul următor. O dovadă a apariției acestor centre fortificate, interpretate ca formațiuni tribale teritoriale, sunt și cimitirele aristocrate, respectiv tezaurele.

În acest context, în Transilvania nu se poate vorbi despre centre de putere la fel ca în spațiul extracarpatic, în sensul că aici nu s-a revenit la așezări fortificate, înconjurate de mai multe așezări deschise, fiind vorba, mai degrabă, despre un alt fel de ocupație și gestiune a teritoriului, diferit de cel din zonele extra carpatice (Florea 2011, p. 36).

Începând cu secolul II î. Chr., apar o serie de așezări fortificate de tip pinten barat, amplasate pe promontorii înalte, în zona extracarpatică a Daciei, în Muntenia, Oltenia și Moldova.

A. Centre de putere din Muntenia

A. 1. Centrul de la Popești

În Muntenia, cel mai important centru de putere este așezarea fortificată de la Popești, amplasată pe un promontoriu de formă triunghiulară cu lungimea de 1200 m, lățimea la bază de aproximativ 600 m și înălțimea de 15 m, pe râul Argeș, afluent al Dunării. Pe la mijlocul secolului II î. Chr, această așezare, aflată în perioada sa de maximă dezvoltare, a fost compartimentată în trei sectoare (numite astăzi convențional A,B,C), despărțite între ele de câte un șanț.

B. Centre de putere din Oltenia

B. 1. Centrul de la Ocnița

În Oltenia, cea mai reprezentativă așezare fortificată a fost descoperită la Ocnița, aproape de ieșirea Oltului din munți, în zona colinară subcarpatică (Subcarpații vâlceni), în apropierea văii Pârâului Sărat (Berciu 1981, p. 11). În acest centru au fost identificate trei niveluri de locuire: I, datat în secolul II î. Chr., II, datat în secolul I î. Chr. și III, datat în secolul I d. Chr.

În cadrul acestei așezări fortificate se remarcă Cetatea I, denumită de autorul cercetărilor *acropolă*, care se prezintă sub forma unui platou fortificat cu dimensiunile de 100 x 50 m - astăzi erodat în parte - la altitudinea de 500 m. Pe culmile învecinate se găsesc alte două cetăți (Cetatea II și Cetatea III), alături de care se desfășoară o așezare civilă, plasată la baza celor trei dealuri, în punctul numit *Fundătura Cosotei*.

C. Centre de putere din Moldova

C. 1. Centrul de la Brad

La est de Carpați, în Moldova, pe râul Siret, cele mai importante centre dacice din a doua vârstă a fierului sunt cele de la Brad, Răcățâu și Poiana.

Centrul de la Brad se află în partea de SV a satului, pe terasa stângă a Siretului, la jumătatea distanței dintre Bacău și Roman. Aici se găsește terasa numită de localnici *La*

stâncă, ridicată cu peste 35 m deasupra cursului Siretului, aceasta pătrunde cu mult în interiorul luncii râului, formând un platou cu o mare vizibilitate asupra teritoriului din jur.

D. Centre de putere din Banat

D. 1. Centrul de la Divici

Centrul de la Divici, aflat pe malul Dunării în punctul *Grad*, între km fluviali 1065-1066, pe un promontoriu stâncos de formă triunghiulară, are dimensiunile de 130 m X 90 m, axa lungă orientată S-SE - N-NV și vârful dinspre S-SE îndreptat spre Dunăre. Altitudinea sa absolută este de 189,5 m, cu o diferență de nivel față de cursul Dunării de 110 m. Aici au fost surprinse trei faze de fortificare și locuire ale platoului superior.

E. Centre de putere din sudul Transilvaniei

În sudul Transilvaniei se găsesc mai multe centre aristocrate, majoritatea amplasate pe înălțimi ce variază între 700 și 1083 m altitudine. O parte a lor își încep activitatea încă din secolul II î. Chr., fiind centre tribale fortificate, de tradiție locală, care se afirmă după dispariția autorității celtice din Transilvania.

E. 1. Centrul de la Miercurea Sibiului IV

Centrul se află în apropierea cursului râului Secaş (la nord de acesta) pe o terasă a acestuia ridicată cu aproximativ zece metri de cursul râului, respectiv la cca 1 km nord - nord-est de orașul Miercurea Sibiului din județul Sibiu.

E. 2. Centrul de la Tilișca

Centrul dacic de aici se află pe dealul *Cățănaș*, pe un platou arcuit pe culme și cu terase în pante. Versantul sudic este foarte abrupt, cele de vest și de nord fiind mai accesibile. La 400 m spre vest se află o șa, după care dealul urcă din nou, până la cota 712 (pe versantul estic). Dealul a fost fortificat cu valuri de pământ și șanțuri de apărare amplasate pe pantele de est, vest și nord, pe acestea dezvoltându-se și așezarea, construită pe terase și împărțită în două zone, una superioară (platoul superior) și alta inferioară, constituită la rândul ei din cele 23 de terase.

E. 3. Centrul de la Căpâlna

Cetatea de la Căpâlna, construită pe dealul *Cetății* sau *Cetățuie*, este situată pe valea Sebeșului la o altitudine de 400 m, respectiv la 20 km de orașul Sebeș. Drumul de acces dinspre Sebeș spre Căpâlna se desfășoară de-a lungul văii formate de râul Sebeș, îngustându-se treptat pe măsură ce urcă spre izvoarele acestuia.

E. 4. Centrul de la Cugir

Centrul de la Cugir, aflat pe Dealul *Cetății*, este situat la sud de oraș, între Râul Mic și pâraul Dăii, conturându-se inițial ca reședință aristocrată și centru tribal fortificat, între secolele III-II î Chr; apoi a evoluat spre faza a doua de fortificare, datată între secolele I î Chr.- I d. Chr.

E. 5. Centrul de la Piatra Craivii

Piatra Craivii, aflată la aproximativ 20 km de Alba Iulia, este amplasată între văile secundare ale râului Mureș, la intrarea în bazinul aurifer al Carpaților Occidentali. Această așezare apare în secolul II î Chr.. Așezarea se prezintă sub forma unei aglomerări și este situată pe terasele aflate la baza stâncii, unsprezece la număr. Acestea (terasele) sunt susținute de ziduri construite din piatră de stâncă, cu o grosime de aproximativ 2,50 m. Una dintre terase, cu dimensiunile de 10 x 8 m, se află pe versantul de sud; denumită *terasa balcon*. Așezarea s-a dezvoltat treptat, devenind centrul de comandă al unei comunități locale, în cea

de a doua parte a secolului I d. Chr., când se ridică o fortificație pe platoul stâncii, la altitudinea de 1083 m și cu dimensiunile de 67 x 36 m; aici s-ar fi putut afla reședința conducătorului acestei așezări (plan 56).

E. 6. Centrul de la Bănița

Centrul de la Bănița se află pe *Dealul Cetății* sau *Dealul Bolii*, la patru km spre est de centrul satului, izolat de munții Sebeșului poziționați la nord și de munții Retezat, la sud-vest, respectiv la limita vestică a bazinului Văii Jiului. Altitudinea la care se află este de 904 m, dealul pe care este poziționată având mai multe terase, dintre care trei se află pe platoul superior. La poalele lui, la vest, nord și nord est, curge râul Bănița.

F. Centre de putere din estul Transilvaniei

În estul Transilvaniei există o serie de fortificații care apar la sfârșitul secolului II î. Chr. și durează până la cucerirea romană de la mijlocul secolului I î. Chr., integrate în sistemul de apărare a Transilvaniei. Dintre acestea le reținem pe cele de la Racoșul de Jos, Covasna și Miercurea Ciuc (cu amplasamentele de pe promontoriile Jigodin I, II și III, fortificații învecinate, care funcționează în paralel).

F. 1. Centrul de putere de la Racoșul de Jos

Centrul de la Racoșul de Jos se află în județul Brașov, mai exact în punctul numit *Tipia Ormenișului* (care se prezintă sub forma unei creste, cu latura sud-vestică aproape verticală), la înălțimea de 755,9 m, fiind poziționat pe malul stâng al Oltului, la nord de sat. Platoul superior are o lungime de 93/94 m și o lățime între 22 și 33 m.

Locuirea dacică de aici este atestată în trei faze: prima, datată între secolele V-II î. Chr., este împărțită în două subfaze (secolele V-III î. Chr., respectiv secolul III î. Chr. - primele decenii ale secolului II î. Chr.); faza a doua se desfășoară pe parcursul primei jumătăți a secolului I î. Chr., iar faza a treia între a doua jumătate a secolului I î. Chr. și începutul secolului II d. Chr.

F. 2. Centrul de la Covasna

Aflat pe *Dealul Cetății*, la o altitudine de 930 m (punctul *Valea Zânelor*), centrul de putere de la Covasna se datează între mijlocul secolului I î. Chr. și începutul secolului II. d. Chr. (în timpul războaielor daco-romane). În incintă se delimitează foarte clar un platou și trei terase artificiale.

F. 3. Centrele de la Jigodin

Localitatea Jigodin este înglobată astăzi municipiului Miercurea Ciuc, într-un loc în care valea Oltului se îngustează brusc; exact aici fost descoperite trei fortificații dacice, amplasate pe trei mameloane care în fapt sunt ramificațiile dinspre Olt ale aceluiași masiv.

a) **Jigodin I** se află la sud de oraș, pe malul drept al Oltului, deasupra Băilor Jigodin, pe un pnten cu altitudinea de 709 m. Pantele de vest și de nord sunt abrupte, iar cele de est și de sud domoale. Platoul, cu o formă alungită și dimensiunile de 65 x 45 m, este ușor înclinat spre est și legat, printr-o șa, de înălțimile din jur. Drumul de acces pătrundea dinspre sud, după ce ocolea poalele nordice și estice ale dealului.

b) Jigodin II

Fortificația din acest punct se află pe *Dealul Cetății*, aflat la înălțimea de 904 m; forma lui este conică, iar pantele abrupte. Flancat la sud, vest și nord de muntele Harom (cota 1080 m) și de ramurile lui, respectiv de centrul/cetatea Jigodin III la nord-est și de centrul/cetatea Jigodin I la est, din acest centru se poate supraveghea întreaga depresiune a Ciucului, de la Sîndominic până la Tușnad.

c) Jigodin III

Fortificația se află pe piscul *Cetățuia*, la altitudinea de 726; pantele de sud, est, nord și nord-vest sunt abrupte, iar spre sud - sud-vest acesta este legat cu o șa de platoul mai înalt, care face legătura cu muntele Harghitei. Platoul, cu o formă relativ ovală, este înclinat ușor spre S-SV, cu axul lung (orientat est-vest) măsurând 100 m și cel scurt (orientat nord-sud) 40 m.

G. Centrele de putere din nord-vestul Transilvaniei

În această zonă se observă o aglomerare de aşezări în depresiunea Şimleului, care sunt datate din a doua jumătate a secolului II î. d. Chr., iar acelea care ocupă actualul oraş Şimleul Silvaniei, gravitează în jurul culmilor *Cetate* şi *Observator*, cele două fortificaţii de aici fiind expresia separării topografice pe o poziţie dominantă a unei aristocraţii (Matei 1979, p. 11-40; Pop 2006, p. 35-43).

G. 1. Centrul de la Şimleul Silvaniei-Observator

Unul dintre cele mai importante puncte cu descoperiri dacice din această zonă este plasat pe platoul cel mai înalt al Măgurii Şimleului, în punctul *Observator*, sediul aristocraţiei laice şi ecleziastice al unei uniuni tribale, în intervalul cuprins între sfârşitul sec. II î. Chr. şi începutul sec. I d. Chr.

G. 2. Centrul de la Şimleul Silvaniei-Cetate

Tot în această zonă, deosebit de important este centrul situat pe dealul *Cetate*, la altitudinea de 372 m, diferenţa de nivel faţă de baza acestuia fiind de 170 m. Înălţimea, sub forma unui mamelon tronconic, domină valea Crasnei şi se leagă de restul Măgurii printr-o şa lungă de 100 m şi lată de 30 m. Platoul superior are formă ovală, diametrele de 30 m X 40 m şi este fortificat în două zone.

H. Centre de putere în sud - vestul Transilvaniei

H. 1. Centrul de putere de la Hunedoara

Fortificaţia dacică aflată în discuţie se află pe *Dealul Sânpetru*, poziţionat la bifurcaţia drumurilor care urmăresc văile cursurilor de apă Cerna şi Zlaşti, foarte importante datorită accesului direct spre zonele cu minereu de fier. El se prezintă sub forma unei culmi înguste şi prelungi, cu un profil uşor înclinat; laturile de nord, vest şi sud sunt foarte abrupte, iar cele de est şi sud-vest mai domoale, datorită şeei de legătură cu Dealul Căpruţa. Astfel, *Dealul Sânpetru* are aspectul unui bloc masiv, ce domină întreaga depresiune a Hunedoarei.

I. Centrul de putere din zona Munților Orăștiei

Centrul din zona Munților Orăștiei, situat în sud-vestul Transilvaniei, este amplasat pe un relief accidentat și împădurit, destul de departe de principala axă de comunicare, aflată pe Valea Mureșului.

I. 1. Grupul Costești

I. 1. a. Centrul de la Costești-Cetățuie

Centrul de la *Costești-Cetățuie*, amplasat pe mamelonul Cetățuia la altitudinea de 561 m, este situat la sud de localitatea Costești, în stânga Apei Grădiștii și a ocupat o poziție importantă în ceea ce privește supravegherea zonelor fertile de pe Valea Mureșului și a accesului spre Sarmizegetusa Regia. În ceea ce privește rezidența aristocratică, aceasta este subliniată prin prezența incintei din blocuri de calcar și a celor două turnuri-locuință situate pe platou, pe cel mai înalt loc, delimitat de o palisadă dublă, cu scări de acces monumentale și unde au fost descoperite numeroase piese de import. Suprafața restrânsă din interiorul fortificației sugerează faptul că aceasta adăpostea un „nobil” înconjurat de apropiații săi și de un număr mic de combatanți, ceea ce explică aspectul mai mult de „castel întărit” decât de cetate cu caracter exclusiv militar.

I. 1. b. Centrul de la Costești-Blidaru

Centrul de la Costești-Blidaru, plasat pe mamelonul numit de localnici Blidaru (la altitudinea de 705 m), se află față în față cu dealul Cetățuie, tot pe partea stângă a Apei Grădiștii, într-un loc în care valea se îngustează brusc. Fortificația, care permitea supravegherea drumului de acces spre Sarmizegetusa Regia, era compusă din două incinte cu turnuri de apărare, ridicate din blocuri de calcar, iar aproximativ în centrul incintei I se găsea un turn-locuință. În apropiere au fost descoperite urmele unor sanctuare patrulaterale de tipul aliniamentului de coloane, cu plinte din calcar.

I. 2. Grupul Sarmizegetusa Regia

Elementele care au constituit, în prima fază, nucleul aşezării civile din zona Sarmizegetusei Regia, au fost probabil lucrările efectuate la ridicarea sanctuarelor din zona sacră, prin amenajarea teraselor, prin transportul de la distanţe apreciabile a blocurilor de piatră şi prin ridicarea zidurilor, lucrări ce au început în a doua jumătate a secolului I î. Chr. Importanţa acestui spaţiu sacru este demonstrată de lucrările de reamenajare continuă a câtorva temple, cum ar fi marele sanctuar de andezit de pe terasa X, succedat de sanctuarul din calcar.

Dezvoltarea Sarmizegetusei Regia, după părerea cercetătorului Gelu Florea, a putut avea loc datorită influenţei şi conexiunii dintre factorii politici, strategici şi economici.

Complexul de la Sarmizegetusa Regia este împărţit la sfârşitul secolului I d. Chr. în trei părţi funcţionale distincte: zona sacră, care cuprinde sanctuarele şi amenajările de cult, amplasate în poziţie centrală faţă de celelalte două; apoi, fortăreaţa propriu-zisă, înconjurată de ziduri imense şi, în fine, aşezarea civilă, aşezată pe terase întinse la sud şi la est de piemont

I. 3. Grupul Lunca – Piatra Roşie

Centrul de la Piatra Roşie adăpostea în prima incintă, ridicată din blocuri de calcar, o singură construcţie de mari dimensiuni şi cu un aspect pretenţios, care pare să fi fost reşedinţa conducătorului.

Capitolul VI. Concluzii

Prin locuinţă aristocrată înţelegem spaţiul în care locuiau conducătorii fortificaţiilor împreună cu familiile lor şi apropiaţii acestora, cu ajutorul cărora conduceau respectivele fortificaţii. Între aceştia îi amintim pe preoţi şi pe cei mai viteji dintre războinici.

Locuinţele aristocrate se diferenţiază de locuinţele comune prin locul unde sunt amplasate în cadrul fortificaţiilor, prin modul în care sunt construite şi prin inventarul descoperit în interiorul şi în jurul lor.

Acestea se regăsesc în cetăţi şi doar rar în aşezări fortificate (aşa cum se întâmplă în cazurile locuinţelor de la Popeşti, Brad şi Miercurea Sibiului); ele sunt mai timpurii, datându-se între sfârşitul secolului II î. Chr. - începutul secolului I î. Chr., înainte de înfăptuirea Regatului Dac de către Burebista.

În cadrul cetăților dacice au fost descoperite locuințe de dimensiuni mari, de obicei unicate din punct de vedere arhitectural față de celelalte locuințe. De regulă sunt amplasate în centru și se prezintă fie sub forma turnurilor locuință, cele mai frecvente, fie ca locuințe rectangulare, cu deambulator absidat (mai rare).

Acropolele cetăților aparțineau exclusiv aristocrației, fiind adevărate curți întărite cu ziduri din blocuri de calcar, palisade, șanțuri sau valuri de pământ.

Din numărul total de locuințe identificate și studiate de noi, 40% sunt reprezentate de turnurile locuință, 26% de locuințele patrulateră, 20% de locuințele cu absidă și 14% de locuințele circulare.

Turnurile-locuință, cele mai pretențioase astfel de construcții, se găsesc în zona capitalei Regatului Dac (Sarmizegetusa Regia), în general în sudul Transilvaniei, cu câteva excepții, reprezentate de turnurile-locuință din cetatea de la Divici.

Acestea erau construite relativ unitar (se deosebesc între ele doar prin dimensiuni și/sau prin unele particularități, ce țin de configurația terenului pe care au fost amplasate), având la bază două paramente din blocuri de calcar, fasonate, cu emplecton între ele, iar în partea superioară cărămizi slab arse sau o structură din lemn; învelitoarea era din șindrilă sau țiglă. Toate aveau două niveluri de locuire, despărțite între ele printr-un planșeu de lemn. Din aceste motive, considerăm că turnul-locuință din cadrul cetății de la Ardeu este mai degrabă o locuință patrulateră, nu un turn locuință.

În urma cercetării amănunțite a acestora se observă două grupaje, unul reprezentat de turnurile-locuință din zona Munților Orăștiei și unul reprezentat de turnurile de la Tilișca, Căpâlna, Divici și cele din sud-estul Transilvaniei. Grupajului din Munții Orăștiei îi este caracteristic faptul că turnurile-locuință au fost amplasate în centrul fortificației, în schimb celelalte sunt amplasate pe linia elementelor de fortificație, ce au pe lângă rolul casnic și un rol defensiv în cadrul fortificațiilor.

Numai turnurile-locuință din primul grupaj au învelitoare din țiglă de tip grecesc, cu o singură excepție (turnul-locuință de la Breaza, dar și acest exemplu este nesigur; de aceea, părerea noastră este că ele au fost ridicate în jurul anilor 50 î. Chr., imediat după cucerirea cetăților de la *Pontul Euxim*, de către meșteri greci. Celelalte, deși sunt construite în aceeași tehnică, au învelitoare de șindrilă și au fost ridicate de către meșteri locali, la sfârșitul secolului I î. Chr. și la începutul secolului următor.

Baza din blocuri de calcar fasonate este caracteristică pentru 93% dintre turnurile-locuință; doar 7% (turnul ? de la Ardeu) are baza din piatră locală nefasonată.

Baza din două paramente de blocuri de calcar fasonate, cu emplecton în mijloc, este caracteristică pentru 86% dintre turnurile-locuință, doar 7% (turnul de la Brașov) având baza dintr-un singur parament și 7% (turnul ? de la Ardeu) din piatră locală nefasonată.

În ceea ce privește materialul din care a fost construit etajul, predominantă este cărămida, cu un procent de 79%; lemnul apare într-un procent de 21%.

Învelitoarea este construită și ea din două tipuri de materiale, reprezentate astfel: învelitoare din șindrila - 57%, învelitoare din țiglă de tip grecesc - 43%.

În ceea ce privește suprafețele utile ale parterelor turnurilor-locuință, ponderea cea mai mare o au cele cu suprafața cuprinsă între 30 și 40 m² (37%); cele cu suprafețele cuprinse între 40 și 50 m² apar într-un procent 27%, cele cu suprafețe cuprinse între 20 și 30 m² apar într-un procent de 9%, la fel ca cele cu o suprafață de sub 20 m².

Suprafețele totale ocupate de parterele turnurilor-locuință, în care sunt incluse și zidurile, ne oferă următoarea statistică: între 90 și 100 m² și între 130 și 140 m² - 25%; între 110 și 120 m² și peste 200 m²-17%; între 60 și 70 m² și între 170 și 180 m²- 8%.

Toate turnurile locuință au fost distruse prin incendiu în urma războaielor purtate între daci și romani, la începutul secolului II d. Chr.

Locuințele patrulate sunt specifice civilizației dacice (ele fiind întâlnite pe întreg arealul ocupat de daci), fiind încadrate cronologic pe parcursul secolelor I î. Chr.- I d. Chr. și considerate ca aparținând aristocrației doar cele ce se află pe acropolele fortificațiilor.

Locuințele rectangulare cu deambulator absidat sunt întâlnite în cetățile de la Piatra Roșie și de la Racoșul de Jos, precum și în așezarea fortificată de la Popești; și acestea se datează pe parcursul secolelor I î. Chr.-I d. Chr., fiind considerate locuințe care au aparținut elitelor (datorită spațiului în care au fost amplasate, modului în care au fost construite - cu latura nordică absidată, asemănătoare cu încăperea interioară a marelui sanctuar circular de la Sarmizegetusa Regia - și a materialelor descoperite în interiorul și în preajma lor).

Un loc aparte îl ocupă locuințele circulare descoperite în capitala Regatului Dac, (Sarmizegetusa Regia), dar și împrejurimile acesteia, respectiv la Fețele Albe; prin inventarul special (ceramica pictată cu motive zoomorfe și vegetale), considerat o modă a vremii pentru elitele din această zonă, sunt, implicit, considerate locuințe ce au aparținut unor elite.

Turnurile-locuință sunt specifice sudului Transilvaniei, cu o densitate mare în zona Munților Orăștiei, în speță a capitalei Regatului Dac, excepție făcând cele de la Divici; locuințele rectangulare și cu deambulator absidat sunt mai rare, dar sunt prezente atât în zona Munților Orăștiei (Piatra Roșie), cât și în sud-estul Transilvaniei (Racoșul de Jos), în

Muntenia (Popești) și Moldova (pe Siret, la Brad), e drept, ultimele două fiind mai timpurii (secolul I î. Chr.).

Toate acestea arată că în spațiul intracarpatic locuința aristocrată este reprezentată cu precădere de turnul-locuință. Apariția lui este contemporană cu cea a cetăților pe înălțimi și reprezintă o „modă” lansată, cel mai probabil, în zona nucleului din sud-vestul Transilvaniei și poate și din Banat (Divici). O excepție este locuința de la Piatra Roșie, cu bune analogii la sud de Carpați, la Popești.

Prin comparație, construcțiile din cadrul davelor de pe Siret arată diferit, la fel și inventarul (spre exemplu, aici se găsesc numeroase fragmente de amfore, precum și de alte produse grecești). În acest spațiu, pe acropolă, sunt concentrate mai multe clădiri, însă ele nu se remarcă prin monumentalitate, așa cum este cazul cetăților situate pe înălțimi. Acest fapt poate să fie consecința unor structuri sociale care se exprimă diferit în cele două spații. Prin urmare, Ioan Glodariu avea dreptate atunci când numea turnurile-locuință și locuințele patrulare cu deambulator absidat *palate*, care reprezintă una din formele prin care aristocrația dacică intracarpatică își exprima prestigiul, în cadrul societății pe care o conducea și o reprezenta.

Locuințe care au aparținut clasei înalte a societății dacice au existat cu siguranță în toate fortificațiile și cetățile din Regatul Dac; însă, fie din lipsa cercetărilor, fie ca urmare a distrugerilor rapide sau/și din cauza populațiilor așezate de-a lungul timpului peste ele, ne rămân, în bună măsură, încă necunoscute.

În urma studierii planurilor topografice ale cetăților și fortificațiilor, se poate observa că majoritatea sunt amplasate în zona submontană sudică a arcului intracarpatic, ele formând un adevărat sistem defensiv al zonei intracarpatică. Astfel, cetățile din sud-estul Transilvaniei blocau accesul în zona intracarpatică dinspre sud-est (din Muntenia), prin Cheile Buzăului, care fac legătura între actualele localități Întorsura Buzăului și Buzău, dar și dinspre est, (din Moldova), prin Pasul Oituz. Cetățile din sudul Transilvaniei blocau intrarea în zona intracarpatică pe drumurile de plai, care porneau din sud, din zona Olteniei (Horezu, Rânca, Novaci), iar centrul de la Divici, situat în sudul Banatului, bloca accesul dinspre Porțile de fier ale Transilvaniei.

Totodată, cetățile din sud-vestul Transilvaniei protejau zona bogată în minereuri de fier (foarte importante în acea vreme) din zona Munților Șureanu și a Munților Poiana Ruscă, în timp ce Piatra Craivii și Ardeu (cetățile de acolo) protejau zona bogată în minereuri de aur a Munților Apuseni, zona cu cel mai mare zăcământ de astfel de metal prețios din acel moment.